

**Tämä on rinnakkaistallennettu versio alkuperäisestä julkaisusta.**

Tämä on julkaisun kustantajan pdf.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

**Kirjavainen, H. 2020. Digimaailmassa tulee huomioida myös heikompiosaiset. Talk-verkkolehti, HYVE 19.4.2020.**

URL: <https://talk.turkuamk.fi/hyve/digimaailmassa-tulee-huomioida-myo-heikompiosaiset/>

Kaikki julkaisut Turun AMK:n rinnakkaistallennettujen julkaisujen kokoelmassa Theseuksessa ovat tekijänoikeussäännösten alaisia. Kokoelman tai sen osien käyttö on sallittu sähköisessä muodossa tai tulosteena vain henkilökohtaiseen, ei-kaupalliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön. Muuhun käyttöön on hankittava tekijänoikeuden haltijan lupa.

**This is a self-archived version of the original publication.**

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication.

To cite this, use the original publication:

**Kirjavainen, H. 2020. Digimaailmassa tulee huomioida myös heikompiosaiset. Online Magazine Talk, Health and Well-being 19.4.2020.**

URL: <https://talk.turkuamk.fi/hyve/digimaailmassa-tulee-huomioida-myo-heikompiosaiset/>

All material supplied via TUAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Hanna Kirjavainen

Tutkimusvastaava, lehtori, Turun ammattikorkeakoulu

## Digimaailmassa tulee huomioida myös heikompiosaiset

Avainsanat: **digitalisaatio, kehittäminen, osallisuus**

*Tämä artikkeli on ensimmäinen osa sarjassa, jos tuomme esiin Turun AMK:n tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa (TKI). TKI-toiminnassa kohtaavat opiskelijoiden ideat, opettajien huippuasiantuntemus, projektiammattilaisten kokemus sekä yhteistyö yritysten, julkisen sektorin toimijoiden ja yhteisöjen kanssa. Haluamme avata keskustelun toiminnasta.*

**Heikompiosaisen osallisuuden vahvistaminen digimaailmassa on entistä tärkeämpää. Yhteiskunta ja työelämä vaativat digitaitoja, nykyisessä poikkeustilanteessa myös sosiaalisten suhteiden ylläpitämisen.**

Yhteiskunta muuttuu ja yhteisöllisyyden muodot sen mukana. Saatavillamme on nykyisin laaja valikoima erilaisia sosiaalisen median ja internetin luomia mahdollisuuksia olla yhteydessä toisiimme, kätevästi kotoa tai vaikka maailman toiselta puolelta.

### Pakotettu digiharppaus

Korona-ajan myötä etäyhteyksien merkitys on harpannut jättiloikan eteenpäin. Olemme yhteydessä toisiimme virtuaalisesti töiden, koulun ja vapaa-ajan merkeissä enemmän kuin koskaan ennen. Tulevaisuudessa tämän kehityskulun vahvistuminen näyttää enemmän kuin todennäköiseltä.

On kuitenkin tärkeää huomioida, että kaikille tämä pakotettu digiloikka ei ole mahdollista. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 noin 90 prosenttia suomalaisista käytti nettiä ainakin joskus. Tämä tarkoittaa, että noin puoli miljoonaa henkilöä ei näin tehnyt.

***"Syrjäytymisuhan alla olevat nuoret ovat korostaneet voimakkaasti nimenomaan kasvokkaisen kohtaamisen merkitystä."***

On oletettavaa, että näiden puolen miljoonan suomalaisen joukosta suurin osa on ikääntyneempää väestöä. Kuitenkin myös sosioekonominen asema ja toimintakyky ovat kytköksissä digitaalisten välineiden saatavuuteen, käyttöön ja digiosaamiseen. Lisäksi nuorten, diginatiiveiksi kutsutun sukupolven, taidot eivät välttämättä vakuuta, mikäli vaatimuksena on muukin kuin sosiaalisen median selaaminen.

Digitaitojen vaatimus voi myös eriarvoistaa lapsia ja nuoria, koska vanhemmilla on erilaisia valmiuksia ohjata heitä laitteiden monipuoliseen hyödyntämiseen. Toisaalta esimerkiksi CoSIE-hankkeessa kohdatut, syrjäytymisuhan alla olevat nuoret ovat korostaneet voimakkaasti nimenomaan kasvokkaisen kohtaamisen merkitystä.

### Miten sosiaalinen media vaikuttaa yhteisöllisyyteen?

Yhteisöllisyys näkyy entistä vahvemmin sosiaalisessa mediassa. Paikallisten piirien lisäksi ihmiset ovat löytäneet myös globaaleja verkostoja. Samoista asioista kiinnostuneita ihmisiä on helpompaa löytää ja muun muassa erilaiset alakulttuurien harrastajat ovat löytäneet toisensa ympäri maailman.

Toisaalta sosiaalinen media voi luoda henkistä pahoinvointia ja vierauden tunteita erityisesti nuorille. Kyse voi olla osittain myös siitä, että valmiiksi huonosti voivat etsivät somekanavista lohtua ja apua tunteilleen.

Koronaviruksen aiheuttama poikkeustilanne vaikuttaa osin kasvattaneen yhteisöllisyyttä. Se ilmenee esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tarjottuna kauppa- ja muuna apuna koronan riskiryhmille.

Kuitenkin heikko-osaisten tilanne on koronan myötä heikentynyt monin tavoin. Erilaiset matalan kynnyksen kohtaamispaikat ovat sulkeneet ovensa. Ryhmätöinnöt, kuten kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus, on keskeytetty.

Surullisessa asemassa ovat ihmiset, joilla ei ole osaamista tai välineitä pitää yhteyttä sukulaisiin tai ystäviin netin välityksellä. Tärkeää on myös huomata, että kaikilla ei edes ole sellaista lähipiiriä, johon pitää yhteyttä. Sosiaaliset kontaktit voivat olla satunnaisia tuttuja, joihin törmätään kaupungilla tai vertaistukiryhmässä.

## Digitaalinen osallisuus kehittämistyössä

Sosiaalinen osallisuus ja aktiivinen toimijuus -tutkimusryhmän yksi kärkiteemoista on digitaalinen osallisuus. Tarkoitus on hyödyntää ja kehittää digitalisaation sekä verkkoympäristöjen mahdollisuuksia osallisuuden luomisessa. Samalla otetaan huomioon ja tuodaan esiin erityisryhmien hankaluudet digitaalisten ratkaisujen käytössä ja digisyrjäytymisen vaara.

Turun AMK:lla on tähän liittyvää kokemusta pitkältä ajalta. Digimahdollisuuksia yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi kehitettiin jo lähes kymmenen vuotta sitten, jolloin saaristoalueella asuville ikäihmisille tarjottiin erilaisia virtuaalisia hyvinvointipalveluja. Tarjolla oli esimerkiksi fysioterapeuttipiskelijöiden tarjoamaa jumppaa ja ohjausta sekä neuvontaa ravitsemuksesta ja terveydestä.

Kehittämistyössä on huomioitu myös heikoista digitaidoista seuraavat työllistymisvaikeudet. Useisiin työpaikkoihin vaaditaan jonkinlaista tietoteknistä osaamista. Jo työnhaku on usein mahdotonta ilman tietokoneen käyttötaitoja.

*"Tarpeeksi ohjausta ja tukea saaden ikäihmisetkin pääsevät digimaailmassa alkuun."*

Olemme edistäneet digiosallisuutta työllisyyden näkökulmasta tukemalla kehitysvammaisten, ikääntyneiden ja maahanmuuttajien työnhakua mm. verkkokursseja, videohakemuksia ja vertaisryhmätoimintaa hyödyntäen.

Yksi esimerkki menetelmistä ovat työnhakutyöpajat, joissa opeteltiin tietokoneen ja sosiaalisen median käyttöä sekä julkaistiin digitaalisia elämäntarinoita. Uusi tapa käyttää digitalisaatiota työhaussa on virtuaalitodellisuuden hyödyntäminen osaamisen tunnistamisessa.

Kehittämistoiminnan perusteella on huomattu, miten suuria eroja esimerkiksi iäkkäämpien ihmisten taidoissa on. Osan kanssa aloitettiin opettelemalla, miten tietokone laitetaan käyntiin tai miten tekstiviestejä luetaan. Toisaalta tarpeeksi ohjausta ja tukea saaden hekin pääsivät digimaailmassa alkuun.

## Digiosaamisen kehittäminen vahvistaa osallisuutta

Suomessa on Tilastokeskuksen mukaan lähes 1,2 miljoonaa yksinasuvaa. Erityisesti he voivat kokea yksinäisyyttä, mikäli sosiaalinen verkosto on muutenkin ohut.

Heikompiensaisten osallisuuden vahvistaminen digitaalisessa maailmassa onkin entistä tärkeämpää nykyisessä poikkeustilanteessa, jossa yhteiskunnan toimintojen lisäksi myös sosiaaliset kontaktimme ovat siirtyneet suurilta osin verkkoon.

Tilanne aiheuttaa vaikeuksia, jotka tulevat jatkumaan pitkään. Sosiaalisen toimijuuden ja osallisuuden tutkimusryhmä haluaakin tulevaisuudessa käyttää monipuolista asiantuntemustaan ja kokemustaan näiden ongelmien ratkaisumahdollisuuksien kehittämisessä. Digitaaliset ratkaisut ja digiosaamisen kehittäminen ovat yksi näistä mahdollisuuksista.

*Artikkelikuva: Gerd Altmann Pixabay*

Tutustu **Sosiaalinen toimijuus ja osallisuus** -tutkimusryhmän kehittämistoimintaan mm. seuraavissa projekteissa:

**VIRTU-projektin** tavoitteena oli parantaa ihmisten yleistä terveyttä ja sen sosiaalisia tekijöitä.

**Hasic-projektissa** tuettiin yli 65-vuotiaiden hyvinvointia ja osallisuutta huomioiden ruokavalio, fyysinen aktiivisuus, alkoholin käyttö sekä sosiaalinen vuorovaikutus.

**Digiolkkarista työelämään -projektissa** tuetaan yli 54-vuotiaiden ja maahanmuuttajien työnhakua hyödyntämällä digitalisuutta ja vertaisryhmätoimintaa.

**VR Fast Track -projektissa** kehitetään ja testataan virtuaalitodellisuuden käyttöä maahanmuuttajien osaamisen tunnistamisessa ja työllisyyskoulutuksen tukena siten, että kielitaito on minimaalisena rajoitteena.

**RIECE-projektissa** tarkoituksena on luoda maahanmuuttajien työllistämismallia edistävä verkko- ja lähiopetusta yhdistävä kurssi.

**Oman elämän nainen – vammaisten naisten työelämävalmiuksien parantaminen -projektissa** tavoitteena on kehittää työpajamalli vammaisten naisten työelämävalmiuksien edistämistä varten.